

वियामः 1 See वियम. -2 A measure of length (two extended arms).

वियु 3 P. 1 To be separated or dissolved (intran.). -2 To lose or be deprived of. -3 To exclude, deprive of. -4 To keep or ward off, prevent; उपबन्धं निरभत्स्यत प्रियान् वियुवतीर्युवतीः शाशिरानिलः Si. 6. 62.

वियुत p. p. 1 Deprived of, separated from; रथाङ्गनामन् वियुती रथाङ्गश्रीणिविम्बया V. 4. 37. -2 Without, devoid of.

वियुतिः (alg.) The difference between two quantities.

वियुज् 7 Ā. 1 To leave, abandon; part with, forsake; मदमानसमुद्धतं वृषं न वियुक्के नियमेन मूढता Ki. 2. 49; R. 13. 63. -2 To separate; पुरो वियुके सिधुने कृपावती Ku. 5. 26. -3 To relax, slacken. -4 To disjoin, divide, sever. -5 To free or deliver from, deprive of (with instr.); प्राणैर्न वियोजयति Pt. 1; असुभिर्न वियुज्यते K. 38. -6 To break (a vow); न व्रतेन वियुज्यते Ms. 5. 91. -7 To yield, give way. -Caus. 1 To separate. -2 To free from, deprive of; अजानता मया सेव पत्रैः शाखा वियोजिता Mk. 4. 18. -3 To rob. -4 To subtract.

वियुज्य (absolutive of वि + युज् 4 Ā.) Separately, singly, individually, one at a time; प्रधानभूते आख्यातार्थे संहय विशेषणं भवति परार्थे पुनर्वियुज्येति SB. on MS. 6. 4. 23.

वियुक्त p. p. 1 Detached, severed, separated. -2 Separated from, deserted by; तथा वियुक्तस्य विलममध्यया V. 4. 66. -3 Free from, deprived of (with instr. or in comp.). -4 Failing, deficient. -5 Disunited (as husband and wife); यथा नाभिचरेतां तौ वियुक्तावितरेतरम् Ms. 9. 102.

वियोगः 1 Separation, disunion; अयमेकपदे तथा वियोगः सहसा चोपनतः सुदुःसहो मे V. 4. 10; त्वयोपस्थितवियोगस्य तपो-वनस्यापि समवस्था दृश्यते S. 4; संघत्ते घृशमरति हि सद्वियोगः Ki. 5. 51; R. 12. 10; Si. 12. 63. -2 Absence, loss. -3 Subtraction.

वियोगिन a. 1 Separated. -2 Absent, apart. -m. The ruddy goose.

वियोगिनी 1 A woman separated from her lover or husband; गुरुनिःश्वासितैः कपिर्मनीषी निरगैषीदथ तां वियोगिनीति Bv. 4. 35. -2 N. of a metre; (see App.).

वियोजनम् 1 Separation from. -2 Subtraction.

वियोजित p. p. 1 Separated. -2 Separated from, deprived of.

वियोनिः, -नी f. 1 Manifold birth. -2 The womb of animals; संभवांश्च वियोनीषु दुःखप्रायासु नित्यशः Ms. 12. 77 (Kull. on). -3 A debased or ignominious birth. -4 A woman of a different caste; ये तु मूढा दुराचारा वियोनौ मैथुने रताः Mb. 13. 145. 52. -a. 1 Of low origin; अयोनिं च वियोनिं च न गच्छेत् विचक्षणः Mb. 13. 104. 133. -2 Destitute

of vulva. °जः an animal (पश्यादि); वियोनिजानां च विजानते हतं Mb. 13. 106. 72.

विरच् 10 U. 1 To arrange; क्षितिर्विरचितशय्यं कौतुकागार-मागात् Ku. 7. 94. -2 To compose, put together, write; इति विरचितवाग्भिर्बन्दिपुत्रैः R. 5. 75; मद्रोत्राङ्कं विरचितपदं गेयमुद्रातुकामा Me. 88, 105. -3 To effect, produce, cause, make; मालाकार व्यरचि भवता या तरोरस्य पुष्टिः Bv. 1. 30. -4 To put on. -5 To set, inlay.

विरचनम्, -ना 1 Arrangement, disposition; तारावली-विरचनेर्व्यरचन्निवासाः Si. 5. 21. -2 Contriving, constructing. -3 Formation, creation. -4 Composition, compilation.

विरचित p. p. 1 Arranged, made, formed, prepared. -2 Contrived, constructed. -3 Written, composed. -4 Trimmed, dressed, embellished, ornamented. -5 Put on, worn. -6 Set, inlaid.

विरज् a. Free from dust or passion; pure; विधूत-कल्मषाः स्थानं विरजेनात्मनैव हि Bhāg. 1. 15. 48; 8. 8. 45. -जः An epithet of Viṣṇu. -जा 1 Dūrvā grass; Mb. 13. 136. 25. -2 N. of the wife of Nahuṣa. -3 The Kapittha-tree. -4 N. of a river; मुण्डनं चोपवासश्च सर्वतीर्थेष्वयं विधिः । वर्जयित्वा गयां गङ्गां विशालां विरजां तथा ॥

विरजस्, विरजस्क a. 1 Free from dust; विरजः पर आकाशादज आत्मा महान् ध्रुवः Bri. Up. 4. 4. 20. -2 Free from passion; यथा लोकान् विरजाः संचरेयम् Mb. 3. 186. 3; असकृदष्टिविरजाः सदैव Si. 20. 80. -3 Free from menstrual secretion.

विरजस्का A woman in whom the menstrual secretion has ceased.

विरजीकृ 8 U. To render free from dust.

विरजीभू 1 P. To become free from dust, be pure.

विरञ्चः, -ञ्चिः N. of Brahman.

विरञ्ज् 1, 4 U. 1 To grow discoloured or soiled, be coarse or rough; केशा अपि विरज्यन्ते निःस्नेहाः किं न सेवकाः Pt. 1. 82 (where it has sense 2 also). -2 To be discontented or disaffected, to dislike, hate; चिरानुरक्तोऽपि विरज्यते जनः Mk. 1. 53; Bh. 2. 2; श्रीनिष्कुण्ठ्यति लब्ध्वायां विरज्यन्ति समृद्धयः Bk. 18. 22. -3 To become disgusted with the world and hence to renounce all worldly attachments. -Caus. To colour, dye.

विरञ्जित p. p. Cooled in affection, estranged.

विरक्त p. p. 1 Very red, ruddy; विरक्तसंख्याकपिशं उरस्तात् R. 13. 64. -2 Discoloured. -3 Changed in mind, disaffected, displeased; यां चिन्तयामि सततं मयि सा विरक्ता Bh. 2. 2. -4 Free from passion or worldly attachment, indifferent; विरक्तः प्रव्रजेद् धीमान् सरक्तस्तु गृहे वसेत् Nārada-
pari. Up. 3. 14. -5 Impassioned. -क्ता An unfortunate or unhappy woman. -Comp. -चित्त a. estranged. -प्रकृति a. having disaffected subjects.